

hese u Rimu, čije didaktičke aktivnosti sežu u 1952, odnosno 1959. godinu.

U muzeju Poldi Pezzoli u Milanu, u kojem se čuvaju raznovrsni umjetnički predmeti, nekad vlasništvo poznatog milanskog kolekcionara Gian Giacoma Poldi Pezzolija (Milano, 1822—1879), djeluje od 1960. godine Društvo prijatelja muzeja, a od 1974. godine i Didaktički cetar. U posljednje vrijeme muzej Poldi Pezzoli priređuje i didaktičke izložbe na temu: »Gian Giacomo Poldi Pezzoli 1822—1879«. (travanj i svibanj 1979) i »Od kuće do muzeja: remek-djela iz talijanske kulturne baštine« (prosinac 1981 — siječanj 1982). Na ovim se izložbama učenici upoznaju sa životom i radom velikog mecena i kolekcionara Gian Giacoma Poldi Pezzolija, s umjetničkim djelima koja je sakupio u svojoj palači preuređenoj za čuvanje zbirke, koju je na poslijetku darovao gradu Milanu. Rezultat osmogodišnjeg rada na polju didaktike je i knjiga *Održavanje nastave u muzeju* (Didaktički itinerer kroz Muzej Poldi Pezzoli) tiskana u siječnju 1983. godine u nakladi samog muzeja, u suradnji s Društvom prijatelja muzeja i Odjelom za obrazovanje grada Milana.

U uvodnom dijelu knjige autori Marisa Dalai Emiliani, docent Arhitektonskog fakulteta u Napulju; Anna Grandi Clerici, savjetnik u Društvu prijatelja muzeja Poldi Pezzoli; Maria Teresa Balboni Brizza i Annalisa Zanni, kustosi muzeja, daju pregled razvoja muzejske didaktike u Italiji i u drugim zemljama, osnovne muzejsko-didaktičke metodologije, kratak životopis kolekcionara i donatora Gian Giacoma Poldi Pezzolija, te historijata nastanka Društva prijatelja muzeja i Didaktičkog centra.

Ovaj priručnik namijenjen je prvenstveno nastavnicima, koji su često bili mišljenja da je posjet učenika muzeju nešto sekundarno.

Jasno je da muzej nije samo mjesto gdje su skupljeni predmeti, nego i istraživački centar, koji proučava sve okolnosti nastajanja tih predmeta. Muzejski predmet ne smije se izlagati na statički način; on mora biti korišten kao dokument povijesti, a ne kao predmet kontemplacije lišen svoje ambijentalne vrijednosti.

Ovakvo gledište nametnulo je i potrebu za novim didaktičkim načelima, jer su stara bila prilično improvizirana. Muzeji su se ranije obraćali nekoj apstraktnoj, heterogenoj publici, a da se nisu analizirale pojedine potrebe te publike. Zaboravljalo se pritom da didaktika nije samo obraćanje mnoštvu, nego i način da se stvori interes u promatraču suočenim s umjetničkim

predmetom. Didaktika kojoj je cilj da provede kroz muzej mnoštvo zainteresirane djece nije samo uzaludna nego i štetna.

Kako zadovoljiti kulturne potrebe publike danas, kad su propaganda i turizam pridonijeli većoj posjeti muzejima? Jer nije najvažnije pod svaku cijenu povećati broj posjetilaca u muzejima, već treba u posjetilaca stvoriti naviku dolaženja u muzej. Posjeta muzeju mora postati društveni običaj. Činjenica je da onaj koji je posjećivao muzeja za vrijeme svog školovanja, to čini i kasnije.

Dakle, prvi zadatak muzeja na didaktičkom planu je zadržati stalan odnos sa školom. Da bi se to postiglo, učenicima treba približiti muzej, pokazati im unutrašnjost muzeja, izložbene i radne prostorije i objasniti im čime se bavi stručno i tehničko osoblje. Nakon toga može se prići razgledavanju i analizi eksponata. Tom se analizom ne namjerava od posjetioca stvoriti poznavalac umjetnosti, nego mu se nastoji pomoći pri razumijevanju umjetničkog djela. Mišljenje autora ove publikacije je da najbolje vodstvo kroz muzej može dati nastavnik, ako se prethodno pripremi za to. Upravo zato je i napisan ovaj priručnik — on pomaže nastavnicima i učenicima da upoznaju Muzej Poldi Pezzoli i dio njegovog inventara, kako bi pomoću ograničenog broja izabranih eksponata iz ovog, a i iz drugih muzeja, na najbolji način mogli percipirati neke fundamentalne epizode iz povijesti ljudske kulture i civilizacije.

Drugi, veći dio publikacije sastoji se od 11 zasebnih poglavlja: 1. Oružje i vojna oprema (Alessandra Pugassi Borella), 2. Nakit i zlatarstvo (Annalisa Zanni), 3. Sakralni predmeti (Maria Teresa Balboni Brizza, Annalisa Zanni), 4. Namještaj (Annalisa Zanni), 5. Satovi (Paola Battistoni), 6. Pejzaž (Maria Teresa Balboni Brizza, Rosanna Pavoni), 7. Porculan (Paola Battistoni), 8. Portret (Maria Teresa Balboni Brizza), 9. Slikarske tehnike (Alessandra Pugassi Borella), 10. Tekstil (Marie Teresa Baldoni Brizza, Rosanna Pavoni), 11. Staklo (Maria Teresa Balboni Brizza, Annalisa Zanni).

Svako poglavlje, osim kratkog uvodnog dijela, sadrži popis serije dijapozitiva koji prate navedena predavanja, a zatim slijedi itinerer u kome je dat određen broj predmeta iz Muzeja. Dijapozitivi prikazuju djela iz raznih krajeva svijeta i uvode nas u izabranu temu, objedinjuju i rekonstruiraju pojedine karakteristike, funkciju, tipologiju i tehniku izrade predmeta. Nakon projekcije dijapozitiva prelazi se uz ko-

mentar na razgledavanje nekih eksponata iz Muzeja Poldi Pezzoli. Taj tzv. itinerer kroz muzej pomaže nam u razumijevanju umjetničkih djela, objašnjuje njihove međusobne odnose, materijale i način izrade, strukturu, ikonografiju, povijesni i kulturni značaj. U svakom je poglavlju objavljeno i po nekoliko fotografija muzejskih predmeta te na kraju teksta, i bilješke. Didaktički vodič kroz Muzej Poldi Pezzoli u Milanu upotrebljiv je ne samo za grad Milano i njegovu publiku; on ima i šire značenje, jer se ti principi mogu primijeniti i u drugim muzejima sličnog tipa.

## Neue Museumskunde, Berlin

Mira Heim

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

1984. v. 27, n. 1, p. 1—64, ilustr.

U uvodu svog priloga Wolfgang Barthel piše o literarnim izložbama, kojima se piscu i njegovom djelu može prići s različitih aspekata. Osnovna funkcija izložbi — muzejskih postava je pobuda da se postigne pravilna relacija između autora, djela i njihovih vrijednosti. Mogućnosti ovih zadataka su neograničene, ali se ipak iza svake postavie naslućuje specijalna strategija. Između nekoliko literarnih muzeja autor priloga detaljnije opisuje Fritz — Reuterov literarni muzej u Stavenhagenu, u njegovoj rodnoj kući, gdje se u postavu biografskim podacima daje značajnije mjesto od socijalne geneze literarnog rada F. Reutera. U komunikativnosti ove izložbe računa se na veće raspoloženje posjetilaca za čitanje tekstova.

Nasuprot tome, primjerice, pri postavljanju Herderove izložbe u Weimaru biografski, spomenički i sociogenetski momenti su znatno reducirani pred historijskom dominacijom Herderovih djela, ali je istovremeno tražen način da se postav što manje optereti pratećim tekstovima, koji su nadomještene neposrednim umjetničkim vizualnim efektima. Ovaj model postavie je, istina, manje »otvoren«, ali se svojim didaktičkim tonom više približava mlađim posjetiocima.

U svome članku Ernst Hofmann pokušava razjasniti odnos muzeologije prema stručnom radu, što je u praksi

slabo razjašnjeno. Uzroci ove situacije proizlaze iz nedovoljnog uvažavanja muzeoloških problema. Autor polazi od pretpostavke kako se treba postaviti pri stručnom radu i u tome poslu kakovo mjesto dati muzeologiji kao organizatoru specijalnih disciplina ne samo u stručnom već i u teoretskom znanju. Na bazi gnoseološke diferencijacije u individualnim i društvenim spoznajnim procesima stavlja se na diskusiju razjašnjavanje odnosa između stručnog rada i muzeologije. Prema tome bi središnji teoretski interesi muzeologije bio muzejska izložba i s tim usko povezana pitanja značenja vrijednosti muzeološke teorije uopće. Slijedi stručni prilog Herberta Süssa i Pie Rangnow o zbirci fosila Heinricha Cottasa u Prirodoslovnom muzeju Humboltova univerziteta u Berlinu.

Prilog Clausa Laskea o razvitku prometa odnosi se na izložbu Saobraćajnog muzeja u Dresdenu, koja je bila postavljena u Budimpešti, Pragu, Brnu i Moskvi. Izložba prikazuje razvitak zračnog prometa od prvih začetaka do modernog svemirskog transporta.

Članak Helmuta Scherfa govori o mogućnosti suradnje muzeja, koji posjeduju kako zbirke rukotvorina, tako i industrijski oblikovanih predmeta. Kao primjer navodi dvadesetogodišnju suradnju Tiriškog muzeja u Eisenachu s njegovom značajnom zbirkom porcelana čiju riznicu oblika koristi industrija porcelana u svojoj proizvodnji. Rezultat ove suradnje je obilan raznovrsni fotomaterijal, katalozi, ekspertize i drugi popratni dokumenti koji prate originalne predmete u procesu njihove reprodukcije. Članak bi trebao potaknuti na jednu nedovoljno korištenu mogućnost suradnje muzeja i privrede.

Barbara Kovalevski povodom 400. obljetnice smrti graditelja Franza Parra piše o građevinskim remek-djelima koja su ovaj arhitekt i njegova braća u duhu renesansne arhitekture sjeverne Italije postigli u sjevernoj Evropi. Naročito ističe graditeljsko nasljeđe 16. stoljeća obitelji Parr u gradnji dvorca Güstrow, te građevine u Šleziji i Meklenburgu.

Prilog Johannes Vossa govori o izradi zidnih slika u kabinetu tornja dvorca Güstrow.

»kulturene vrijednosti historijskih predmeta kao muzeoloških predmeta. Polazeći od nostalgije prolaznosti historijskih predmeta nastoji dokazati njihovu potrebu kao atributa u muzeološkom prikazu historije.

U slijedećem prilogu Rüdiger Helmboldt iznosi razvitak muzeja u Mozambiku s osvrtom na 450-godišnju ekonomsku i kulturnu potlačenost naroda u razdoblju kolonijalne vladavine Portugala. Odgoj i obrazovanje povezano s uklanjanjem nepismenosti spadaju u glavne zadatke ove mlade narodne republike. Pod vodstvom marksistički orijentirane partije FRELIMO, čiji je cilj potpuno političko, ekonomsko i kulturno oslobođenje naroda, nalazi i muzejski rad svoj određeni zadatak. Preuzete muzeje potrebno je postaviti prema novom programu da svojim postavama i djelovanjem pripomognu općem napretku zemlje.

Waltrand Buschmann u svom prilogu govori o novoj stalnoj postavi historije grada Neubrandenburga, koja pokazuje jednu novu kvalitetu ovakvih postava. U kratkom roku u jednoj građanskoj kući uređen je stalni postav koji u dvije etaže prikazuje razvoj Neubrandenburga od osnutka 1248. godine do danas. Svaki je prostor zaokružena kako tematska, tako i kao vremenska cjelina. Prikaz suvremene historije je manje uspio i daje mogućnosti novih obrada. Naročita pažnja dana je muzejsko-pedagoškom radu s djecom i omladinom.

U članku »Muzej u zvoniku Marijine crkve u Mühlhausenu« autor Winfried Korf iznosi kako muzej posjeduje brojnu dokumentaciju o posljednjoj velikoj neogotskoj pregradnji i dovršavanju gotičkih crkava u Njemačkoj na razmeđu 19. i 20. stoljeća. Muzej u zvoniku sastoji se od tri odjela: dokumentacija građe i pregradnje, dekorativnih gipsanih modela i izložbe modela skulptura za izradbu neogotskog glavnog portala.

Povodom 250. godišnjice smrti Balthasara Permosera, značajnog baroknog kipara, Dieter Beeger govori o njegovom radu u različitim materijalima, od kojih je sačuvan neznatan dio, te treba s pažnjom prići očuvanju ove vrijedne ostavštine za buduće generacije.

U daljnjim priložima govori se o održavanju i osiguranju vitraža na Erfurdske katedrale, problemu restauracije ornamenata na orguljama, te o sastanku ICOM-ovog komiteta za konzervaciju održanom 1983. godine u Dresdenu. Slijede recenzije nove literature i personalije.

1984. v. 27, n. 3, p. 133—208, ilustr.

U svome prilogu »Socijalistička domovina DDR« Kurt Wernicke razmatra mogućnosti stalne postave najnovije historije DDR-a u Muzeju za njemačku historiju. U ovisnosti objektivnih društvenih procesa u kojima je došlo do razvoja socijalističke nacije u DDR-u, nalazi kako da je sada moguće da muzejski historičari, s gledišta marksizma-lenjinizma, postave glavni period razvoja socijalizma kao stalni postav.

Rolf Kiau iznosi probleme i zadatke muzejske djelatnosti u 35-godišnjem razdoblju DDR-a. Svoj članak bazira na jednoj kratkoj bilanci razvoja muzeologije, u čijem je radu sadržan napor daljnjeg stremljenja ka socijalističkoj muzeologiji.

Autor Herbert Goldhammer opisuje suradnju Državne umjetničke zbirke u Dresdenu sa srodnim muzejima u socijalističkim zemljama. Spašavanje umjetnina Dresdenske galerije, koje je znatno pripomogao Sovjetski Savez, daje osnov za suradnju sa njihovim istorodnim galerijama. U posljednje dvije godine suradnjom sa sedam sjedišta stečena su značajna iskustva, na temelju kojih se razrađuju daljnji planovi suradnje muzeja socijalističkih zemalja.

Prilikom proslave 30. godišnjice osnutka ogranka (organizacije) za omladinu DDR-a, Udo Rössling iznosi da korijen omladinske organizacije seže u kraj 19. stoljeća i usko je povezan s tradicijom radničkog pokreta. Ova organizacija okuplja omladinu od četrnaest godina nadalje, tj. po završetku osnovnog školovanja do njezinog uvrštavanja u radničku klasu i njezine borbeno organizacije. Osnivanjem omladinskog ogranka u DDR-u 1954. godine dana je omladini mogućnost da prati tradicionalni socijalistički razvoj. Pripadnici omladinskog ogranka u stalnoj su povezanosti s muzejima i spomen-objektima radničkog pokreta, u kojima provode mnoge sate, te time pružaju muzejskim institucijama mogućnost znatnog proširenja njihovog rada s javnošću.

Autori priloga Kurt Pelny i Gerhard Stietz obrađuju postavljanje i razvoj spomen-objekta Mittelbau-Dora kod Nordhausena (okrug Erfurt), koji je uređen na terenu bivšeg fašističkog logora. Informiraju nas o ostacima i rekonstrukcijama objekata pretvorenih u muzej logora sa stalnom postavom pod nazivom »Umjetnost iza bodljikave žice« i skreću pažnju na odgojno-političku djelatnost ovakvih spomen-objekata.

1984. v. 27, n. 2, p. 65—128, ilustr.

Autor Hans Ansorg u svom članku »Historijski predmeti u povijesnim muzejima« ukazuje na razliku spoznajne i

Regionalni historijski muzej u Brandenburg (Havel) imao je deset mjeseci otvorenu studijski postavljenu izložbu pod nazivom »uz rijeku — niz rijeku. Prilog historiji havelske plovidbe«. Izložbom je prikazana plovidba u Havelskoj pokrajini između 1870. i 1930. godine a cilj joj je bio da prikaže sakupljački rad 65-orice brodarka i brodograditelja. Posjetioци su pokazali veliki interes za izložbu koja ih je uvela u svijet rada i života ljudi zaposlenih u brodarstvu i potakla na razmišljanje o prošlosti i sadašnjosti riječkog brodarstva u DDR-u.

U članku »Društva za historiju i starine kao zameci i preteče regionalnih (lokalnih) muzeja. Prilog istraživanja i prikaza regionalne historije« autor Franz Eisel iznosi da je uska povezanost između postojanja i djelovanja njemačkih društava za historiju i starine sa osnivanjem regionalnih muzeja, koja se izražava u visokom stupnju identičnosti društvene determinacije, što proizlazi iz bitnih zadataka i ciljeva udruženja i muzeja u društvenoj i kulturno-političkoj orijentaciji Njemačke tog vremena. Regionalni muzeji tog vremena bili su tvorevine regionalnih historijskih društava, tj. postojala je uska suradnja kako u procesu sakupljanja materijala, tako i u stvaranju prvih ekspozicija.

Dalje slijede članci iz područja konzervacije zooloških preparata, načinu konzerviranja dokumenata, informacija o studiju restauratora i drugo. Među njima je i prilog o profiliranju prirodoslovnih muzeja, razne obavijesti i recenzije nove literature.

## • »MUSEUM«, Vol. XXXVI, no. 2, 1984. UNESCO, Paris

Višnja Zgaga

*Muzejski dokumentacioni centar,  
Zagreb*

Raznorodnost tema, čiji izbor daje stvarni pregled aktivnosti i stanja suvremene muzeologije (od tradicionalnih formi muzejskog rada do prikaza posve novih oblika i planova budućih zahvata), osnovna je karakteristika ovog broja »Museuma«. Projekt Centra za industrijsko nasljeđe u Ženevi motiviran je činjenicom da živimo u civilizaciji vrlo složene tehnologije s iznenađujuće niskim stupnjem znanja o njoj. Presentacijom fenomena industrije u zgradi rafinerije zlata, interdisciplinarnim pristupom koji će po-

kušati prikazati odnos čovjeka, okoline i stroja nastojat će se, osim širenja tehničko-tehnološke kulture, dati prostor i inovacijama.

Da sudbina eko-muzeja neće biti samo teoretska projekcija dokazuje i primjer iz Portugala: prikazan je postanak, sadržaj i funkcija muzeja Sejšelskih otoka. Muzej prikazuje kulturnu i prirodnu baštinu »in situ«, a stalna izložba obuhvaća teme iz lokalne povijesti i geografije, etnologije (poljoprivrede, ribarstvo, muzika), podmorske arheologije, industrijske arheologije, historije pomorstva.

Činjenica da je pri naknadnim rekonstrukcijama i konzervacijama vikinškog broda Wasa (čiji je trup izložen kao stalna izložba još 1961. god.) rekonstruiran cijeli brod s dvostrukim galerijama i bogatom skulpturalnom dekoracijom — potakla je štokholmsku ideju da se izgradi novi Wasa muzej. Na međunarodnom natječaju, na koji su se javila 384 arhitekta, izabrano je rješenje Hindemark-Mansson, arhitekata iz Švedske.

O potrebi formiranja muzeja konzervacije i restauracije, kao mjestu prikaza starih zaboravljenih metoda, piše G. Basile. U Metropolitan Museum of Art otvorena je na 6500 m<sup>2</sup> najveća stalna izložba egipatske umjetnosti na svijetu; izložena je kolekcija Lile Acheson Wallace koja obuhvaća 40 000 predmeta. O scenariju izložbe, sigurnim mjerama te dizajnu izložbe piše C. Lilyquist.

Komitet evropskih izložbi umjetnosti, nauke i kulture svake druge godine je sponzor velikih nacionalnih studijskih izložbi koje istražuju »korijene evropskog identiteta«. »Museum« daje opširne prikaze izložbe *Portugalska ot kriča i Evropa reneseanse* u Lisabonu (1983) i *Anatolijska civilizacija* u Istanbulu (također 1983). Direktorica taškentskog Muzeja primijenjene umjetnosti S. M. Abdurzakova prikazala je osnovne pravce razvoja uzbekistanske umjetnosti, ilustrirane materijalom iz fundusa svog muzeja. Velika nagrada komiteta Evropskog muzeja godine pripala je za 1982. god. Muzeju pariškog predgrađa St. Denis (Musee d'Art et Histoire de Saint-Denis). Muzej je smješten u samostanu Karmelićana, i poštujući princip strogog očuvanja historijskog spomenika, postigao je izvanrednu harmoniju između heterogenih sadržaja koje prikazuje (sjedište Pariške komune, Samostan karmelićana, prikaz područja St. Denis: grobnice francuskih kraljeva i mjesto najstarije socijalističke i komunističke tradicije u Francuskoj), spomenika u kojem se nalazi i načina prezentacije.

K. Hudson piše o historijatu nastanka i idejnom konceptu Nagrade »Evropski muzej godine«, utemeljenoj prije sedam godina.

## • »MUSEUM«, vol. XXXVI, no. 3, 1984. UNESCO, Paris

Višnja Zgaga

*Muzejski dokumentacioni centar,  
Zagreb*

Ovaj broj »Museuma« koncipiran je kao panorama novih ideja i novih projekata muzeja poljoprivrede u posljednjih deset godina. Prikaz S. Zachrissona ukazuje, nakon pregleda nastanka i razvoja muzeja poljoprivrede, na nužne promjene i proširenje sadržaja tih muzeja (etnobotanika, arheobotanika, tradicijska poljoprivrede) te na velike mogućnosti koje ti muzeji mogu imati, s obzirom na drastično narušavanje ravnoteže između čovjeka i prirode. Ideju nove uloge muzeja poljoprivrede kao mjesta sinhronizacije poljoprivredne proizvodnje sa zemljom i okolinom pod uvjetom prirodnog balansa razradio je W. Jacobeit. On se zalaže za mnogo angažiraniji muzej, koji ne bi bio mjesto nostalgije za prošlim već aktivni činilac u formiranju svijesti čovjeka o odgovornosti koju zbog korištenja prirode ima pred budućnošću. Konstatirajući činjenicu da je posljednjih deset godina povećan interes za tradicijske alate i poljoprivredne tehnike, G. Lunborg je dao neke primjere istih modela alata u različitim civilizacijama. J. Cuisenier je izvršio izvanrednu analizu značenja muzejskog predmeta tijekom povijesti, u muzejima poljoprivrede, naglasivši dobre primjere i u klasičnim muzejima i u muzejima na otvorenom.

Na primjerima muzeja poljoprivrede i muzeja na otvorenom u Velikoj Britaniji, E. L. Hawes je dao sintezu novih iskustava baziranu na konceptu industrijske arheologije i socioloških istraživanja. J. T. Schlebecker piše o teškoćama prezentacije, upravljanja i održavanja aktivnih, živih farmi u Sjedinjenim Američkim Državama. U panorami primjera poljoprivrednih muzeja prikazani su Muzej poljoprivrede u Schleswig-Holstein, čehoslovački i kineski muzej, a Jan Jelinek u intervjuu za »Museum« obrazlaže svoju koncepciju muzeja poljoprivrede izrađenu za Nacionalni muzej Libije.